

DOI <https://doi.org/10.32782/2305-9389/2020.23.28>

УДК 338.124.4:614.4(73)

Серьогіна Наталія,*orcid.org/0000-0002-4491-4723*

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри публічного управління та адміністрування

Інституту підготовки кадрів державної служби зайнятості України

УРОКИ ВЕЛИКОЇ ДЕПРЕСІЇ США В ПОДОЛАННІ КРИЗИ КОРОНАВІРУСНОЇ ІНФЕКЦІЇ COVID-19

У статті на основі методології державного управління проведено теоретико-методологічний аналіз впливу Великої депресії США на зайнятість та національну безпеку. На основі ретроспективного аналізу проведено порівняння Великої депресії з теперішньою економічною кризою в США в частині забезпечення продуктивної зайнятості та її впливу на національну безпеку, що дало змогу встановити зв'язки між історичними уроками та сьогоденням. Помічено, що наслідки коронавірусної пандемії негативно впливають не тільки на економіку США, але й на економічне зростання інших держав світу та світову економіку загалом. Зазначено, що за прогнозами експертів МВФ, втрати світової економіки через пандемію коронавірусу можна прирівняти з наслідками Великої депресії. Наголошено, що в розгортанні історичних подій Великої депресії можна простежити аналогічний сучасним реаліям у США перебіг явищ, пов'язаних з асиметричним збагаченням невеликої когорти крупних капіталістів (олігархів) на фоні тотального зубожіння більшості американців – представників середніх і бідних прошарків суспільства. Актуалізована теоретична та практична значущість результатів дослідження, зокрема, на основі проведеного аналізу, наголошено, що рівень безробіття є найбільш прийнятним показником, за яким можна зробити висновки щодо перебування країни в стані депресії. Визначено відмінність у кризах теперішній (паніка і крах на американському фондовому ринку; поширення коронавірусної інфекції COVID-19) і Великої депресії (принцип «золотий стандарт», якого в минулому дотримувався уряд США в системі фінансування з державного бюджету, дефляцію та відсутність будь-якої реальної антикризової фінансової чи грошової політики та ін.). Зроблено висновок, що погляди сучасних американських науковців на аналогії і відмінності в станах зайнятості та безробіття в США в період Великої депресії та теперішньої економічної кризи, оцінки експертів і фахівців щодо наслідків їх впливу на економіку, інші сфери суспільного життя американців неоднозначні. Більшість із них обстоюють точку зору, що теперішня економічна криза є найбільшою у повоєнний період історії США, аргументуючи її безпрецедентним підвищенням рівня безробіття, погіршенням базових показників економічного та соціального розвитку.

Ключові слова: державне управління, національна безпека, продуктивна зайнятість, безробіття, Велика депресія.

Serohina Nataliia. Lessons from the Great Depression of the United States in overcoming the crisis of coronavirus infection COVID-19

The article, based on the methodology of public administration, conducted a theoretical and methodological analysis of the impact of the Great Depression on employment and national security. A retrospective analysis compares the Great Depression with the current economic crisis in the United States in terms of productive employment and its impact on national security, making it possible to establish links between historical lessons and the present. It is noted that the consequences of the coronavirus pandemic have a negative impact not only on the US economy, but also on the economic growth of other countries and the world economy as a whole. It is noted that according to IMF experts, the losses of the world economy due to the coronavirus pandemic can be equated with the consequences of the Great Depression. It is emphasized that the unfolding of historical events of the Great Depression can be traced similar to modern realities in the United States to the asymmetric enrichment of a small cohort of large capitalists (oligarchs) against the background of total impoverishment of the vast majority of middle and poor Americans. The theoretical and practical significance of the results of the study was updated, in particular, on the basis of the analysis, it was emphasized that the unemployment rate is the most acceptable indicator from which to draw conclusions about the country's depression. The differences between the current crises (panic and collapse of the US stock market; the spread of coronavirus infection COVID-19. Simultaneously) and the Great Depression (the "gold standard" – what real anti-crisis fiscal or monetary policy, etc.). It is concluded that the views of modern American scholars on the analogies and differences in employment and unemployment in the United States during the Great Depression and the current economic crisis, the assessments of experts and experts on their impact on the economy, other areas of American public life are ambiguous. The vast majority of them argue that the current economic crisis is the greatest in the postwar period of US history, arguing its unprecedented rise in unemployment, deteriorating basic indicators of economic and social development.

Key words: public administration, national security, productive employment, unemployment, Great Depression.

Постановка наукової проблеми та її значення. Реалії сьогодення, які характеризуються тотальним охопленням країн світу пандемією коронавірусної інфекції COVID-19, яка на тлі перманентних глобальних фінансово-економічних криз призводить до суттєвих потрясінь на ринку праці, зменшення рівня повної зайнятості та підвищення безробіття. В Енциклопедії з Великої депресії [1] зазначається, що кожного разу, коли рівень безробіття в США різко зростає, в американців з'являються панічні настрої та побоювання, що «важкі часи» Великої депресії можуть повернутися. Дійсно, в сучасних умовах різко зріс інтерес американців до подій 1920-х і 1930-х, зростає кількість запитів із боку засобів масової інформації до науковців, дослідників, які спеціалізуються на епосі Великої депресії щодо оцінки ними ймовірності настання нині подібної депресії.

Цим і зумовлюється **актуальність** проведення ретроспективного аналізу Великої Депресії в США та зіставлення із сучасними реаліями на тлі всесвітньої пандемії, що дає змогу висвітлити вплив економічної кризи на національну безпеку та зайнятість населення, що нерозривно пов'язано з подальшим соціально-економічним розвитком та національною безпекою.

Мета розвідки – дослідити Велику депресію США, встановити зв'язки між історичними уроками та сьогоденням у подоланні кризи коронавірусної інфекції COVID-19.

Виклад основного матеріалу й обґрунтування результатів дослідження. У березні 2020 р. президент Д. Трамп, реагуючи на виклики теперішньої економічної кризи, підписав *Закон про заходи щодо підтримки економіки*, обсяг фінансування яких становив понад 2 трлн дол. США. Метою цього закону є мінімізація загрози економіці США від наслідків пандемії коронавірусної інфекції. На реалізацію заходів цього законодавчого акта передбачається спрямувати 1,6 трлн дол. США. Зокрема, проводяться виплати дорослим громадянам країни в розмірі 1200 дол. США та дітям – 500 дол. США на одну особу. Приблизно 250 млрд дол. США виділено на *Державну програму страхування на випадок безробіття* та 350 млрд дол. США – надання допомоги малим підприємствам на недопущення масових звільнень із роботи. У квітні 2020 р. Сенат США прийняв новий пакет фінансової підтримки економіки в обсязі майже 500 млрд дол. США. Як повідомляє *Washington Post*, такі обсяги фінансування, виділеного урядом США на виконання заходів підтримки національної економіки, є найбільшими в історії США. Ставиться питання щодо повної зміни законодавчих заходів підтримки економіки, прийнятих під час фінансової кризи 2008 р. [2; 3].

Доречно зауважити, що наслідки коронавірусної пандемії негативно впливають не тільки на економіку США, але й на економічне зростання інших держав світу та світову економіку загалом. Так, за прогнозами експертів МВФ, втрати світової економіки через пандемію коронавірусу можна порівняти з наслідками Великої депресії. Медіакомпанія Блумберг (*Bloomberg L.P.*), світовий провайдер фінансової інформації, повідомила, що в 2020–2022 рр. пандемія коронавірусу може уповільнити зростання світової економіки на понад 5 трлн дол. США, що перевищує річний обсяг виробництва Японії. К. Шостак, що керує американським фондом *Principal Global Investors*, стверджує, що глобальні економічні збитки від пандемії коронавірусу, які за його оцінками, в 2020–2021 рр. перевищать 12 трлн дол. США, будуть більшими за втрати світової економіки протягом економічних криз 2008 р. і 2010 р., разом взятих [4].

Якщо звернутися до розгортання історичних подій Великої депресії, то можна простежити аналогічний сучасним реаліям у США перебіг явищ, пов'язаних з асиметричним збагаченням невеликої когорти крупних капіталістів (олігархів) на фоні тотального зубожіння більшості американців – представників середніх і бідних прошарків суспільства. Так, у роки тодішньої кризи стрімко збільшували свої статки представники великого бізнесу, капіталісти цієї країни, а доходи американців соціальних груп середнього класу та соціально вразливих осіб, які в умовах тотального безробіття та бідності відчайдушно намагались фізіологічно вижити, навпаки, зменшувалися.

На думку С. Вудбері, професора економіки Мічиганського державного університету, рівень безробіття є найбільш прийнятним показником, за яким можна зробити висновки щодо перебування країни в стані депресії. Згідно з даними *Національного бюро економічних досліджень* (*The National Bureau of Economic Research*), найвищого рівня цей показник сягнув під час Великої депресії в США в травні 1933 р. – 25,6% (див. рис. 1) [5].

Дані Бюро статистики праці також свідчать, що у квітні 2020 р. понад 23 млн американців отримали статус безробітного (14,7%), що було зумовлено карантинном, запровадженим із метою протидії поширенню коронавірусної інфекції COVID-19. Наслідками цього були значні обмеження та призупинення економічної діяльності в багатьох сферах національної економіки. Як це можна побачити на рис. 1, рівень безробіття тільки двічі в повоєнній історії США перетинав 10-відсоткову межу: у грудні 1982 р. та жовтні 2009 р. Темпи зростання рівнів безробіття, які лише за 2 місяці зросли з 3,5% до 14,7% (в 4,2 раза), є безпрецедентними в сучасній історії США. Для порівняння, в період Великої депресії таких темпів зростання безробіття не спостерігалось – рівні безробіття підвищувалися рівномірно протягом півтора року (див. рис. 2).

Рис. 1. Рівні безробіття в США в роки Великої депресії (1929–1942 рр.) порівняно з повосиним періодом (1948–2020 рр.), у % [5]

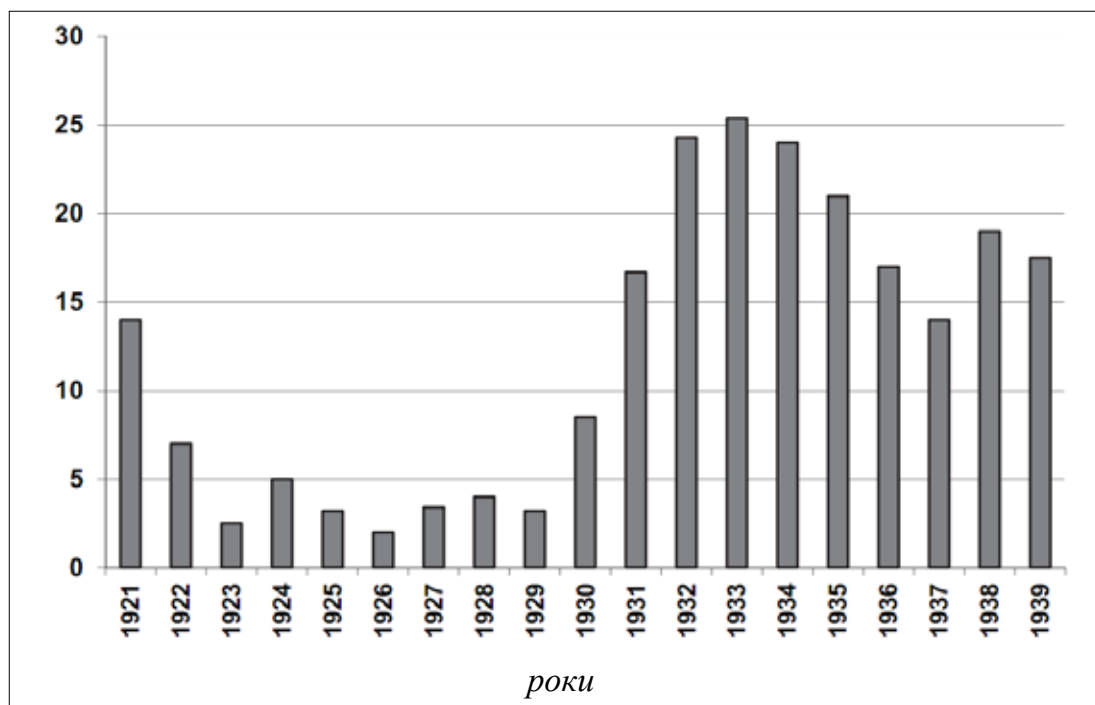

Рис. 2. Показники рівнів безробіття в США в 1921–1939 роках, у % [6, с. 13]

Кількість безробітних американців у 1933 р. сягнула 12,8 млн осіб, або понад 25% загальної чисельності зайнятих. Такі темпи зростання безробіття підпадають, як зазначають окремі американські економісти, під ознаки, за якими визначають стан депресії в економіці. Натомість у Бюро статистики праці на підставі результатів опитування, проведеного в домогосподарствах, стверджують, що реальний рівень безробіття в країні становить приблизно 19,7%. У Бюджетному управлінні Конгресу США показники безробіття розглядають здебільшого як «жахливий спад», аніж «повноцінну депресію», а також прогнозують, що рівень безробіття наприкінці 2020 р. становитиме 11,7%, а в 2021 році – 10,1% [5].

У серпні 2020 р. приблизно 30 млн американців отримали виплати з безробіття за різними федеральними програмами. За повідомлення Департаменту праці США в серпні було створено 1,4 млн робочих місць, що на 0,3 млн менше порівняно з липнем 2020 р. Разом із тим розміри заробітної плати 11 млн працівників

є нижчими порівняно з допандемічним періодом. Іншими словами, роботодавці працевлаштовують працівників повільнішими темпами: мільйони американців все ще залишаються без роботи [6].

Ще одним показником оцінки ринку праці є співвідношення «зайнятість-населення» («employment-population» ratio) – показник, яким вимірюють частку зайнятих осіб у загальній чисельності населення. У квітні 2020 р. в США він становив 51,3%, що є найнижчим показником у країні, починаючи з 1948 р., відколи було введено сучасну статистику ринку праці. Цей показник вимірює зайнятість усього дорослого населення, тоді як поданий на рис. 1 показник рівня безробіття (14,7% у квітні) вимірює тільки тих осіб, хто може працювати та активно шукає роботу.

Майже половина населення США, що визначає частку дорослих американців, не працює. Економісти вважають, що цей показник відрізняється від показника рівня безробіття, який охоплює тільки осіб, що перебувають у пошуку роботи, а отже, не включає в себе багатьох американців, які не шукають роботу під час пандемії.

Відмінність у кризах теперішній і Великої депресії можна спостерігати у факторах, які їх спричинили. Так, паніку і крах на американському фондовому ринку та поширення коронавірусної інфекції COVID-19 можна зарахувати до стихійних факторів цих криз. Водночас принцип «золотий стандарт», якого в минулому дотримувався уряд США в системі фінансування з державного бюджету, дефляція та відсутність будь-якої реальної антикризової фіскальної чи грошової політики та ін., навпаки, є факторами людськими. Точніше, вони є результатом політики невтручання держави в економіку (*laissez-faire*), яку в ті роки проводила адміністрація США під керівництвом президента Герберта Гувера. Економісти звертають також увагу на те, що перші роки Великої депресії застали зенацька уряд США, який тоді ще не мав у своєму розпорядженні багатьох економічних важелів впливу. У реаліях сьогодення федеральні чиновники з метою запобігання подальшому розгортанню негативних наслідків коронавірусного інфекційного захворювання вжили таких рішучих і порівняно радикальних заходів, як запровадження різних програм кредитування малих підприємств, збільшення обсягів допомоги по безробіттю і прямих виплат громадянам тощо [7].

П. Темін, історіограф з економіки з Массачусетського інституту, слушно підкреслює, що 1920-х роках уряд США «мав набагато меншу економічну гнучкість» у збільшенні фінансування. Згідно з дотримуваним урядом у ті роки принципом «золотого стандарту» обсяги фінансування мали підтверджуватися еквівалентною вагою золота. Нині адміністрація США має набагато більшу гнучкість у взаємодії банків і держави щодо стабілізації економіки. Так, законодавцями розроблено проекти законів щодо допомоги в рефінансуванні юридичних осіб, отриманні фізичними особами іпотечних кредитів, які мають уповільнити темпи зростання безробіття, настання інших негативних наслідків економічної кризи. Втім, деякі американські економісти і фінансисти звертають увагу на неефективність цих механізмів, застосування державою яких може призвести до збільшення державного дефіциту. Вони аргументують, що теперішній економічний спад не призведе до голоду населення як у роки Великої депресії: нині американці в найбільш скрутному матеріальному становищі можуть вдатися хіба що до розпродажу власних речей через eBay – аукціони, магазини в мережі Інтернет [8].

Нині в США на тлі пандемії спостерігається безпрецедентне зростання психічних захворювань американців. Уряд США розглядає питання виділення фінансування на психологічну підтримку осіб, схильних до депресії, пов'язаної з втратою роботи, та медиків, яким довелося боротися з пандемією. Зазначається, що економічна криза в США, зумовлена пандемією COVID-19, призвела не тільки до безпрецедентного збільшення безробіття, спаду економічної та соціальної активності, але і до появи в більшості американців симптомів депресії, тривожності та страху, які, як стверджують психіатри, посилюються в період режиму самоізоляції. Це підтверджують результати опитування, проведеного в червні 2020 р. Центром із контролю і профілактики захворювань в США: понад 50% респондентів вказали, що стрес від пандемії вплинув на їхнє психічне здоров'я; 30% респондентів повідомили про симптоми тривоги, депресії; понад 20% медпрацівників замислювалися про самогубство під час піку епідемії. Психіатри застерігають, що психологічні проблеми, спричинені пандемією, можуть мати протягом багатьох років серйозні наслідки, якщо не вжити заходів щодо їх усунення та запобігання [9]. Якщо провести паралелі між подіями Великої депресії та теперішньої економічної кризи в США, то можна виявити певні аналогії: в обох випадках американці були значною мірою деморалізовані, психологічно «паралізовані» через втрату роботи, яка приносила їм дохід.

Висновки і перспективи подальших розвідок. Нині сповна очевидним є той факт, що внаслідок пандемії коронавірусної інфекції та пов'язаних із нею політичних процесів, інспірованих певною мірою Всесвітньою організацією охорони здоров'я (ВООЗ), світова економіка зазнає серйозних трансформацій і глобального переформатування структур споживання. Економіка США, інших розвинутих країн

світу, які створено в «золоте століття глобалізації», її кон'юнктура, зв'язки демонструють свою неефективність, а національна безпека – неочікувану вразливість. Ймовірно, вирішити ці питання простими, «косметичними» заходами державної політики не вдасться – потрібні системні трансформації, нові моделі взаємодії у сферах економіки і національної безпеки. Резонним видається очікування, що США та інші розвинені країни світу вдадуться найближчим часом до пошуку нових, інноваційних моделей ринку праці, зайнятості населення та механізмів зменшення безробіття.

Встановлено, що погляди сучасних американських науковців на аналогії і відмінності в станах зайнятості та безробіття в США в період Великої депресії та теперішньої економічної кризи, оцінки експертів і фахівців щодо наслідків їх впливу на економіку, інші сфери суспільного життя американців неоднозначні. Більшість обстоюють точку зору, що теперішня економічна криза є найбільшою у повоєнний період історії США, аргументуючи її безпрецедентним підвищенням рівня безробіття, погіршенням базових показників економічного та соціального розвитку.

Література:

1. Encyclopedia of the Great Depression / in 2 Vol. / [Ed. by Robert S. McElvaine]. USA: New York: Macmillan Reference, 2004. 544 p.
2. Госдолг США достиг рекордной величины. *Газета.ru*. 2020. 23 апр. URL: https://www.gazeta.ru/business/news/2020/04/23/n_14331541.shtml.
3. США потратят \$2 трлн на борьбу с коронавирусом. *Газета.ru*. 2020. 25 апр. URL: https://www.gazeta.ru/politics/2020/03/25_a_13021189.shtml
4. Американский аналитик не исключил наступление сравнимого с Великой депрессией кризиса. *Газета.ru*. 2020. 25 июня. URL: https://www.gazeta.ru/business/news/2020/06/25/n_14589961.shtml.
5. Iacurci G. Unemployment is nearing Great Depression levels. Here's how the eras are similar – and different. *CNBC.com*. 2020. June 10. URL: <https://www.cnbc.com/2020/05/19/unemployment-today-vs-the-great-depression-how-do-the-eras-compare.html>.
6. Powell Says Rates Are Likely to Stay Low for Years. *The New York Times*. 2020. Sept. 15. URL: <https://www.nytimes.com/live/2020/09/04/business/stock-market-today-coronavirus#jobs-report-august-2020>.
7. Cohen P. Unemployment Claims Show Layoffs Continue to Batter Economy / P. Cohen, G. Friedman. *The New York Times*. 2020. Sept. 3. URL: <https://www.nytimes.com/2020/09/03/business/economy/unemployment-claims.html?searchResultPosition=1>
8. Duhigg Ch. Depression, You Say? Check Those Safety Nets. *The New York Times*. 2008. March 23. URL: <https://www.nytimes.com/2008/03/23/weekinreview/23duhigg.html>.
9. Почему американцы начали впадать в депрессию. *Газета.ru*. 2020. – 12 сент. URL: https://www.gazeta.ru/lifestyle/style/2020/09/a_13248248.shtml.